

PROF. DR. J.H. CHRISTIAANSE, 1932-1991

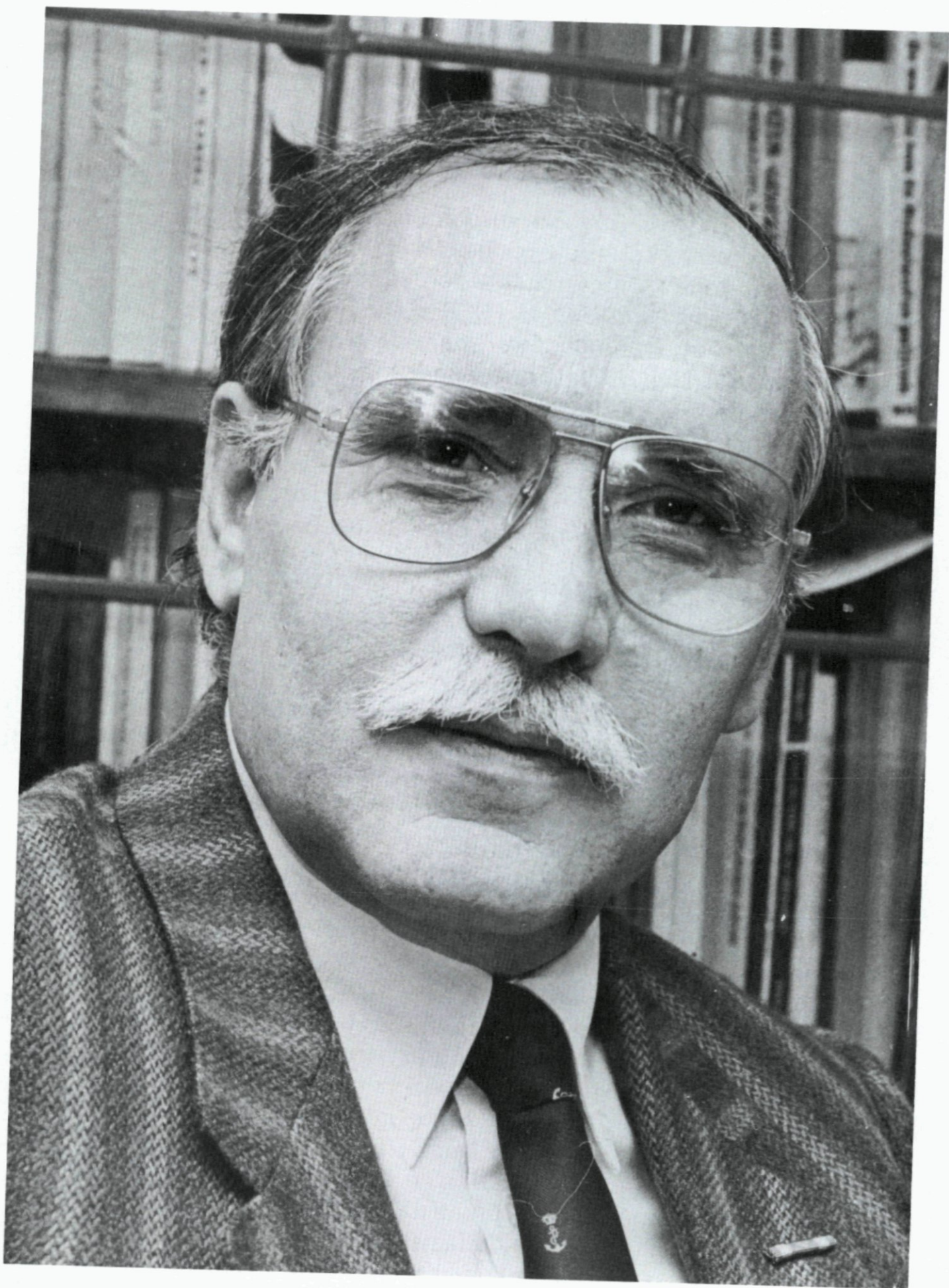
DOOR L.W.J. VAN ATTEN

'Zoals je weet, hoewel ik steeds goed volhoud, zijn mijn dagen geteld. Het wanneer van mijn overlijden is in Gods hand en hierin berust ik ten volle'. Ontroerende woorden uit een brief die ik in augustus 1991 van prof.dr. J.H. Christiaanse ontving. Twee maanden later, op 2 oktober 1991, nam de dood bezit van het lichaam van Jan Hendrikus Christiaanse. Slechts 59 jaar is deze markante Rotterdammer geworden. Hoewel hij nu en dan opmerkelijke tekenen van herstel toonde was hij niet langer tegen een sluipende en slopende ziekte opgewassen.

Jan Christiaanse, zoals hij door zijn vele vrienden werd aangesproken, was op 8 februari 1932 te Gouda geboren. Hij was de belichaming van een geslaagd huwelijk tussen wetenschap en politiek. Zijn loopbaan begon hij in 1954 bij het ministerie van Financiën in Den Haag, waar hij tot 1965 werkzaam was. In dat jaar werd hij als hoogleraar in het nationaal en internationaal belastingrecht benoemd aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Daarnaast was hij actief in de plaatselijke en landelijke politiek. Van 1970 tot 1980 was hij lid van de Rotterdamse gemeenteraad, aanvankelijk namens de Protestants-Christelijke Groepering, sinds 1974 namens het CDA. Met spijt in het hart, want hij koesterde voor Rotterdam een grote liefde, legde hij in 1980 het raadslidmaatschap neer om zich meer te kunnen wijden aan de Eerste Kamer. Daarin was hij van 1981 tot 1988 voorzitter van de CDA-fractie en tot zijn vertrek in juni 1991 voorzitter van de vaste commissie voor Financiën.

Zijn veelzijdigheid kwam alleen al tot uiting in de vele onderscheidingen die hem ten deel zijn gevallen. Hij was ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw, Honorary secretary-general van de International Fiscal Association, waarvan het secretariaat door zijn toedoen in Rotterdam werd gevestigd. Verder was hij begiftigd met de Ad Fontes-penning van de Erasmus Universiteit, de gouden medaille van de stad Parijs en de Wolfert van Borselen-penning van de stad Rotterdam. Van al deze onderscheidingen, zo liet hij duidelijk merken, was de laatste hem nog het meest dierbaar. Typerend voor zijn karaktereigenschappen was de inscriptie

47. Prof. dr. J.H. Christiaanse.

die het gemeentebestuur in deze penning had aangebracht: 'Ik vind wat er komt zo interessant'. Het kenschetst ook de veelzijdigheid van zijn activiteiten. In de raad hadden de commissies voor Sport en Recreatie en voor de Haven en Economische Ontwikkeling zijn bijzondere voorliefde. Zijn voorkeur voor de sport kwam niet uit de lucht vallen: hij was van 1966 tot 1972 voorzitter van de Nederlandse Christelijke Sport Unie en als de tijd het maar even toeliet stapte hij op zijn racefiets of trok hij op de Nieuwe Maas of de Rotte aan de riemen. Zijn bemoeiingen gingen zo ver dat hij er zich nog voor heeft ingespannen trimapparatuur in de koffiekamer van het stadhuis op te stellen, maar burgemeester Thomassen was daar niet enthousiast voor te krijgen.

Meer succes had hij met een motie, aangenomen tijdens de begrotingsdebatten in december 1976. Daarin sprak de raad uit dat in de naamgeving van de nieuwe provincie, waarvan toen sprake was, de naam Rotterdam indien enigszins mogelijk tot uitdrukking moest worden gebracht. Wie nog eens naleest wat Jan Christiaanse als raadslid zoal over de bestuurlijke vormgeving van dit gebied heeft gezegd, wordt getroffen door de ongekennde actualiteit. Hij pleitte, ongeveer conform de Wiardi Beckmanstichting, voor de vorming van een stadsgewest. In de politieke discussie is dat zo'n beladen begrip geworden dat men er tegenwoordig wijzer aan doet van stedelijke gebiedsautoriteit te spreken. In de visie van Christiaanse zou een directe lijn moeten ontstaan tussen stadsgewest en Rijk, met voorbijzien van een provinciale laag. Wie de recente pleidooien voor een provincievrij regiobestuur in dit gebied heeft gevolgd komt automatisch tot de conclusie dat ook hier niets nieuws onder de zon is.

Heeft de combinatie tussen politiek en wetenschap nooit spanningen opgeroepen? Zeker, maar zoals een andere bekende Rotterdammer, mr. H.E. Koning, in een In Memoriam in de Volkskrant van 3 oktober 1991 schreef: 'Christiaanse bedreef zowel politiek als wetenschap met hartstocht, maar wist toch distantie te bewaren.'

Het moeilijkst heeft hij het vermoedelijk gehad toen hij als fractievoorzitter van het CDA in de senaat het wetsvoorstel tweeverdieners voor zijn rekening moest nemen. Het voorstel was veel van zijn collega-fiscalisten een gruwel en zij konden daarom niet begrijpen dat Christiaanse uiteindelijk toch voor stemde. Zelf heeft hij dit afwegingsproces als volgt toegelicht in een gesprek met zijn naaste medewerker mr. drs. H.A.P.M. van Arendonk: 'Ik denk

dat het komt (het onbegrip onder fiscalisten) omdat de mensen zich niet kunnen voorstellen dat je daar in de eerste plaats je werk doet in een politieke kwaliteit en niet in de kwaliteit van hoogleeraar belastingrecht. In dit bijzondere geval heb ik in de Eerste Kamer een uitvoerig betoog gehouden en gewaarschuwd voor de uitvoeringsproblemen. Uiteindelijk werd mij na bezoeken thuis, zelfs van de premier en minister Ruding, toch wel duidelijk dat een verwerpen van dit voorstel zou leiden tot een crisis tussen CDA en VVD en dat was op dat moment zeer onwenselijk. Die afweging maak je dan, een afweging waar technisch ingestelde fiscalisten niet toe komen, maar ook niet hoeven te komen'. Ziedaar in enkele volzinnen het dilemma en de consequenties die Christiaanse eruit trok.

Gesteld voor de keuze tussen wetenschap en politiek lag het priemaat voor hem toch bij de wetenschap. We weten dit zo nauwkeurig, omdat hij een aanzoek om staatssecretaris van Financiën te worden van de hand wees. Het wetenschappelijk werk aan de Erasmus Universiteit was en bleef zijn eerste liefde.

Hoe druk hij het ook mocht hebben, hij ruimde graag alle tijd in voor zijn gezin en voor een goed glas wijn bij een goed maal met vrienden en bekenden. Zijn aimabele persoonlijkheid bezorgde hem vele vrienden en ook bij zijn studenten was hij zonder meer geliefd. Na de door vele prominenten uit de wereld van wetenschap en politiek bezochte begrafenis op 7 oktober op Hofwijk merkte een collega-hoogleraar op dat hij in de toespraken één woord had gemist: het woord aardig. Dat is in al zijn eenvoud een trefzekere typering. Hieruit mag evenwel niet de conclusie worden getrokken dat Christiaanse scherpe discussies uit de weg ging. De vorming van linkse meerderheidscolleges in de gemeenteraad in de jaren zeventig was hem een gruwel en dat heeft hij onophoudelijk overduidelijk laten blijken.

Zijn standpunten en meningen gaf hij weer in een stijl die door burgemeester dr. A. Peper tijdens de herdenking in de raadsvergadering van 10 oktober werd gekarakteriseerd als 'fair play'. Hij deed zijn werk, zoals de burgemeester bij die gelegenheid ook memoreerde, vanuit een principiële stellingname. Daarbij ging het hem in de eerste plaats om de belangen van de stad en haar bevolking.